

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Штафірної Лілії Орестівни
«Формування умінь і навичок усного публічного мовлення у старшокласників
закладів загальної середньої освіти»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 014 Середня освіта

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

На завершальному етапі вивчення української мови в 10–11 класах закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) опрацьовується розділ «Практична риторика», в якому передбачено ознайомлення старшокласників із публічним мовленням. Формування ключових компетентностей старшокласників стосується удосконалення спілкування державною мовою, вивчення основ риторики – теорії і практики досконалого, переконливого, доцільного, ефективного мовлення оратора як гідного громадянина, компетентного у публічному мовленні. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена вимогами сучасного суспільства до образу риторичного ідеалу публічної риторичної майстерності учнів десятого-одинадцятого класів закладів загальної середньої освіти, прогалинами лінгводидактики в дослідженні проблеми формування усного публічного мовлення, недостатнім рівнем готовності старшокласників висловити свої думки відповідно до структурних вимог продукovanого тексту з дотриманням мовних норм, комунікаційних якостей мовлення, мовленнєвого етикету та засобів логіко-емоційної виразності.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету й кафедри.

Дисертаційна робота Л. О. Штафірної «Формування умінь і навичок усного публічного мовлення у старшокласників закладів загальної середньої освіти» виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри української мови та славістики «Сучасні технології підвищення ефективності навчання

української мови в освітніх закладах різних рівнів» (номер державної реєстрації № 0118U003129). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 22 грудня 2020 р.).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науково обґрунтованим дослідженням. Наукові результати студіювання та практичні розробки належать особисто авторові. Здобувачка здійснила теоретичний аналіз наукових джерел відповідно до теми дослідження, розробила методику проведення експериментального дослідження, провела аналіз та узагальнення отриманих результатів, сформулювала висновки роботи.

4. Достовірність та обґрунтованість наукових положень.

Теоретичні положення дисертаційної роботи обґрунтовані завдяки опрацюванню широкої джерельної бази. Матеріал подано логічно та послідовно, розв'язано визначені завдання. Достовірність отриманих результатів підтверджено використанням теоретичних, емпіричних, обсерваційних, експериментальних та статистичних методів.

У дисертації сформовано цілісне бачення процесу формування умінь і навичок усного публічного мовлення у старшокласників закладів загальної середньої освіти. Наголошено, що формування комунікаційної компетентності в учнів старших класів є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти.

5. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що:

– вперше виокремлено, теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику формування усного публічного мовлення учнів 10–11 класів закладів загальної середньої освіти на уроках української мови під час опрацювання практичної риторики відповідно до спроектованої експериментальної структурно-функційної програми;

– визначено технологічний компонент вибору оптимальних методів, прийомів, засобів засвоєння риторичних знань і формування умінь продукування публічних висловлювань, що ґрунтуються на лінгводидактичних

підходах, відповідних умовах, загальнодидактичних і власне методичних закономірностях і принципах навчання;

– удосконалено й уточнено критерії укладання системи комунікаційних вправ і завдань, спрямованих на поетапне формування умінь і навичок продукування різножанрових текстів публічного мовлення старшокласників;

– подальшого розвитку набули методичні ідеї формування комунікаційної грамотності школярів, спрямовані на продукування публічних висловлювань старшокласників у закладах загальної середньої освіти, положення про застосування нових методичних технологій, традиційних і нестандартних методів навчання продукування й виголошення монологічних, діалогічних (полілогічних) висловлювань.

6. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає:

– в розробленні експериментальної структурно-функційної програми формування публічного мовлення старшокласників, відображеній у лінгводидактичній моделі;

– у створенні науково обґрунтованої методики продукування й виголошення публічного мовлення з урахуванням поетапного формування текстотворчих умінь і навичок побудови різножанрових монологів, діалогічних реплік у діалогічних і полілогічних висловлюваннях залежно від методичних підходів – системного, мовно-мовленневого, структурно-орієнтованого, комунікаційно-діяльнісного, завершально-результативного.

У практичному вимірі положення дисертації можуть використовувати науковці-лінгводидакти, педагогічні працівники при удосконаленні програм, укладанні підручників з української мови та навчально-методичних посібників, викладачі-методисти педагогічних ЗВО, учителі-словесники, студенти-філологи.

7. Використання результатів роботи.

Результати дисертації впроваджено у навчальний процес старшокласників закладів загальної середньої освіти: комунальний заклад «Вінницький ліцей № 8» Вінницького району Вінницької області (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 284 від 01.12.2023р.);

Івано-Франківський фізико-технічний ліцей-інтернат Івано-Франківської обласної ради Івано-Франківської області (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 472 від 29.11.2023 р.); Сушовецький ліцей Білогірської селищної ради Шепетівського району Хмельницької області; Тернопільська загальноосвітня школа I–III ступенів № 16 Тернопільської міської ради Тернопільської області; опорний заклад Лошнівська загальноосвітня школа I–III ступенів Теребовлянської міської ради Тернопільської області (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 65 від 05.12. 2023 р.).

Матеріали дисертації можна використовувати на уроках української мови під час вивчення практичної риторики у старших класах закладів загальної середньої освіти, на семінарських заняттях студентів-філологів із методики навчання української мови у педагогічних ЗВО.

8. Повнота опублікованих результатів дисертації та особистий внесок здобувача, висвітлені у статтях, виконаних за темою дисертації у співавторстві.

Основні положення і результати дисертаційної роботи із проблеми дослідження висвітлено у 8 публікаціях, серед яких: 3 статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття в закордонному періодичному виданні, 2 тез у збірниках міжнародних науково-практичних конференцій, 1 стаття у збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю); 1 стаття у збірнику матеріалів міжрегіонального науково-практичного online-семінару викладачів та здобувачів вищої освіти.

У наукових працях, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті положення та ідеї, які є результатом власних досліджень здобувача. У статтях, написаних у співавторстві з Е. Я. Палихатою, «Навчання публічного мовлення старшокласників з урахуванням вимог програми і матеріалів підручників з української мови» і «Методика формування публічного мовлення старшокласників» дисертантка запропонувала методи і прийоми формування українського усного публічного та науково обґрунтовану методичну систему тренувальних вправ і завдань до них для формування

навичок публічного мовлення під час вивчення матеріалу з розділу «Практична риторика» та у статті «Written Network Communication: Communicative Needs and Ambiguity of Interpretations», написаною у співавторстві (М. Сокол, О. Петришина, В. Місько, Т. Миколенко, Е. Палихата), внесок здобувачки полягає у систематизації результатів дослідження комунікаційних потреб і неоднозначності інтерпретацій у формуванні публічного мовлення старшокласників.

Публікації належним чином висвітлюють основні положення поданої до захисту дисертаційної роботи. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць повністю відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Штафірна Л. О. Теоретичні мовно-мовленнєві особливості формування публічного мовлення майбутніх учителів української мови. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики: монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С. 266–275.

2. Палихата Е. Я., Штафірна Л. О. Навчання публічного мовлення старшокласників з урахуванням вимог програми і матеріалів підручників з української мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2022. №1. С. 142–149. DOI 10.25128/2415-3605.22.1.17

3. Палихата Е. Я., Штафірна Л. О. Методика формування публічного мовлення старшокласників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2023. №2. С. 58–63. DOI 10.32782/2415-3605.23.2.7

4. Sokol M., Petryshyna O., Misko V., Mykolenko T., Palykhata E., Shtafirna L. Written Network Communication: Communicative Needs and Ambiguity of Interpretations. *International Journal of Higher Education*. 2021. Vol. 10. No 5. P. 10–17. DOI 10.5430/ijhe.v 10n5p10

9. Апробація результатів дослідження.

Основні положення та результати дисертації доповідалися та отримали схвальні відгуки на міжнародних науково-практичних конференціях: «Лінгводидактика в контексті особистісної парадигми» (Тернопіль, 2021), «Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Тернопіль, 2022), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції (з міжнародною участю) «Актуальні проблеми мовознавства та лінгвометодики в умовах війни в Україні» (Житомир, 2023); міжрегіональному науково-практичному online-семінарі викладачів та здобувачів вищої освіти «Перспективи розвитку сучасної філології та лінгвометодики у дослідженнях молодих науковців» (Житомир, 2024).

10. Відповідність чинним вимогам до оформлення дисертації.

Дисертаційна робота Штафірної Лілії Орестівни «Формування умінь і навичок усного публічного мовлення у старшокласників закладів загальної середньої освіти», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами, а також вимогам, викладеним у «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами. Дисертація Штафірної Лілії Орестівни «Формування умінь і навичок усного публічного мовлення у старшокласників закладів загальної середньої освіти» рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання:

доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук,
професор, завідувач кафедри української та
зарубіжної літератури і методик їх навчання
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Наталія ГРИЦАК

